

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

14 maart 2018

WETSONTWERP

houdende instemming met het Tweede Protocol tot wijziging en aanvulling van het Aanvullend Akkoord, gesloten te Straatsburg op 3 december 1974 tussen het Koninkrijk België en de Raad van Europa, bij het Algemeen Akkoord inzake de voorrechten en immuniteiten van de Raad van Europa, ondertekend te Parijs op 2 september 1949, gedaan te Brussel op 15 april 2016

INHOUD

	Blz.
Samenvatting	3
Memorie van toelichting	4
Voorontwerp	8
Advies van de Raad van State	9
Wetsontwerp	15
Tweede Protocol	17

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

14 mars 2018

PROJET DE LOI

portant assentiment au Deuxième Protocole modifiant et complétant l'Accord, conclu à Strasbourg le 3 décembre 1974 entre le Royaume de Belgique et le Conseil de l'Europe, complémentaire à l'Accord général sur les privilèges et immunités du Conseil de l'Europe signé à Paris le 2 septembre 1949, fait à Bruxelles le 15 avril 2016

SOMMAIRE

	Pages
Résumé	3
Exposé des motifs	4
Avant-projet	8
Avis du Conseil d'État	9
Projet de loi	15
Deuxième Protocole	21

De regering heeft dit wetsontwerp op 14 maart 2018 ingediend.

Le gouvernement a déposé ce projet de loi le 14 mars 2018.

De “goedkeuring tot drukken” werd op 28 maart 2018 door de Kamer ontvangen.

Le “bon à tirer” a été reçu à la Chambre le 28 mars 2018.

N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie
PS	:	Parti Socialiste
MR	:	Mouvement Réformateur
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten
sp.a	:	socialistische partij anders
Ecolo-Groen	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
cdH	:	centre démocrate Humaniste
VB	:	Vlaams Belang
PTB-GO!	:	Parti du Travail de Belgique – Gauche d'Ouverture
DéFI	:	Démocrate Fédéraliste Indépendant
PP	:	Parti Populaire
Vuye&Wouters	:	Vuye&Wouters

Afkortingen bij de nummering van de publicaties:

DOC 54 0000/000: Parlementair document van de 54e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
 QRVA: Schriftelijke Vragen en Antwoorden
 CRIV: Voorlopige versie van het Integraal Verslag
 CRABV: Beknopt Verslag
 CRIV: Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)

PLEN: Plenum
 COM: Commissievergadering
 MOT: Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)

Abréviations dans la numérotation des publications:

DOC 54 0000/000: Document parlementaire de la 54e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif
 QRVA: Questions et Réponses écrites
 CRIV: Version Provisoire du Compte Rendu intégral
 CRABV: Compte Rendu Analytique
 CRIV: Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)

PLEN: Séance plénière
 COM: Réunion de commission
 MOT: Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers

Bestellingen:
 Natieplein 2
 1008 Brussel
 Tel.: 02/ 549 81 60
 Fax: 02/549 82 74
 www.dekamer.be
 e-mail: publicaties@dekamer.be

De publicaties worden uitsluitend gedrukt op FSC gecertificeerd papier

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants

Commandes:
 Place de la Nation 2
 1008 Bruxelles
 Tél.: 02/ 549 81 60
 Fax: 02/549 82 74
 www.lachambre.be
 courriel: publications@lachambre.be

Les publications sont imprimées exclusivement sur du papier certifié FSC

SAMENVATTING

Het ontwerp van instemmingswet heeft tot doel de bekrachtiging mogelijk te maken van het Tweede Protocol tot wijziging en aanvulling van het Aanvullend Akkoord, gesloten te Straatsburg op 3 december 1974 tussen het Koninkrijk België en de Raad van Europa, bij het Algemeen Akkoord inzake de voorrechten en immuniteiten van de Raad van Europa, ondertekend te Parijs op 2 september 1949.

De voorrechten en immuniteiten van de Raad van Europa werden vastgelegd in het Algemeen akkoord inzake de voorrechten en immuniteiten van de Raad van Europa dat werd ondertekend te Parijs op 2 september 1949, en dat alle lidstaten van de Organisatie bindt.

Dit Algemeen akkoord werd gevolgd door een bilateraal Aanvullend akkoord tussen het Koninkrijk België en de Raad van Europa, ondertekend te Straatsburg op 3 december 1974, en door een eerste Protocol tot wijziging van dit Aanvullend akkoord, eveneens te Straatsburg ondertekend op 9 december 1987. In deze bilaterale akkoorden werden nadere preciseringen opgenomen over de fiscale vrijstellingen en over het stelsel van sociale zekerheid dat van toepassing is op de ambtenaren van de Raad van Europa in België.

Inmiddels vroeg de Raad van Europa in 2012 een aanpassing van artikel 3 van het Aanvullend akkoord van 3 december 1974 waarbij aan het Hoofd van het Bureau te Brussel de diplomatieke voorrechten en immuniteiten worden toegekend. Er werd overeengekomen dat naast het Hoofd van het Bureau ook diens adjunct, of, onder bepaalde voorwaarden, een diplomaat die door een lidstaat van de Raad van Europa ter beschikking wordt gesteld van het Bureau te Brussel, zal kunnen genieten van een diplomatiek statuut.

Tegelijk werd aan de personeelsleden van het Bureau te Brussel, naar analogie van personeelsleden van andere internationale organisaties, een vrijstelling bij eerste installatie toegekend.

RÉSUMÉ

Le projet de loi d'assentiment a pour objet de permettre la ratification du Deuxième Protocole modifiant et complétant l'Accord, conclu à Strasbourg le 3 décembre 1974 entre le Royaume de Belgique et le Conseil de l'Europe, complémentaire à l'Accord général sur les privilèges et immunités du Conseil de l'Europe signé à Paris le 2 septembre 1949.

Les privilèges et immunités du Conseil de l'Europe sont repris dans l'Accord général sur les privilèges et immunités du Conseil de l'Europe, signé à Paris le 2 septembre 1949, accord qui engage tous les États membres de l'Organisation.

Cet Accord général a été complété par un Accord complémentaire bilatéral, conclu à Strasbourg le 3 décembre 1974 entre le Royaume de Belgique et le Conseil de l'Europe, et par un premier Protocole modifiant l'Accord complémentaire, également signé à Strasbourg le 9 décembre 1987. Ces accords bilatéraux contiennent certaines précisions quant aux exemptions fiscales, ainsi que concernant le régime de sécurité sociale applicable aux fonctionnaires du Conseil de l'Europe en Belgique.

En 2012, le Conseil de l'Europe demanda une révision de l'article 3 de l'Accord complémentaire du 3 décembre 1974 qui accorde les privilèges et immunités diplomatiques au Chef du Bureau à Bruxelles. Il a été convenu que, en plus du Chef de Bureau, son adjoint ou, sous certaines conditions, un diplomate mis à disposition par un État membre du Conseil de l'Europe, pourra également jouir du statut diplomatique.

Une franchise de première installation est également accordée aux membres du personnel du Bureau à Bruxelles, comme pour les membres du personnel des autres organisations internationales.

MEMORIE VAN TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

ALGEMENE TOELICHTING

De voorrechten en immuniteiten van de Raad van Europa werden vastgelegd in het Algemeen akkoord inzake de voorrechten en immuniteiten van de Raad van Europa dat werd ondertekend te Parijs op 2 september 1949, en dat alle lidstaten van de Organisatie bindt.

Dit Algemeen akkoord werd gevolgd door een bilateraal Aanvullend akkoord tussen het Koninkrijk België en de Raad van Europa, ondertekend te Straatsburg op 3 december 1974, en door een eerste Protocol tot wijziging van dit Aanvullend akkoord, eveneens te Straatsburg ondertekend op 9 december 1987. In deze bilaterale akkoorden werden nadere preciseringen opgenomen over de fiscale vrijstellingen en over het stelsel van sociale zekerheid dat van toepassing is op de ambtenaren van de Raad van Europa in België.

Inmiddels vroeg de Raad van Europa in 2012 een aanpassing van artikel 3 van het Aanvullend akkoord van 3 december 1974 waarbij aan het Hoofd van het Bureau te Brussel de diplomatieke voorrechten en immuniteiten worden toegekend. Er werd overeengekomen dat naast het Hoofd van het Bureau ook diens adjunct, of, onder bepaalde voorwaarden, een diplomaat die door een lidstaat van de Raad van Europa ter beschikking wordt gesteld van het Bureau te Brussel, zal kunnen genieten van een diplomatiek statuut.

Tegelijk werd aan de personeelsleden van het Bureau te Brussel, naar analogie van personeelsleden van andere internationale organisaties, een vrijstelling bij eerste installatie toegekend.

Het Tweede Protocol tot wijziging en aanvulling van het Aanvullend akkoord, gesloten te Straatsburg op 3 december 1974 tussen het Koninkrijk België en de Raad van Europa, bij het Algemeen akkoord inzake de voorrechten en immuniteiten van de Raad van Europa, ondertekend te Parijs op 2 september 1949, dat werd ondertekend te Brussel op 15 april 2016, verduidelijkt een aantal aspecten met betrekking tot de voorrechten en immuniteiten die door België worden toegekend met het oog op de goede werking van het Bureau te Brussel van de Raad van Europa. Het bevat de volgende bepalingen:

Artikel 1 van het zetelakkoord stelt dat het Hoofd van het Bureau en diens adjunct, evenals, onder bepaalde

EXPOSÉ DES MOTIFS

MESDAMES, MESSIEURS,

EXPOSÉ GÉNÉRAL

Les privilèges et immunités du Conseil de l'Europe sont repris dans l'Accord général sur les privilèges et immunités du Conseil de l'Europe, signé à Paris le 2 septembre 1949, accord qui engage tous les États membres de l'Organisation.

Cet Accord général a été complété par un Accord complémentaire bilatéral, conclu à Strasbourg le 3 décembre 1974 entre le Royaume de Belgique et le Conseil de l'Europe, et par un premier Protocole modifiant l'Accord complémentaire, également signé à Strasbourg le 9 décembre 1987. Ces accords bilatéraux contiennent certaines précisions quant aux exemptions fiscales, ainsi que concernant le régime de sécurité sociale applicable aux fonctionnaires du Conseil de l'Europe en Belgique.

En 2012, le Conseil de l'Europe demanda une révision de l'article 3 de l'Accord complémentaire du 3 décembre 1974 qui accorde les privilèges et immunités diplomatiques au Chef du Bureau à Bruxelles. Il a été convenu que, en plus du Chef de Bureau, son adjoint ou, sous certaines conditions, un diplomate mis à disposition par un État membre du Conseil de l'Europe, pourra également jouir du statut diplomatique.

En même temps, les membres du personnel du Bureau à Bruxelles ont été accordés, comme les membres du personnel des autres organisations internationales, une franchise de première installation.

Le Deuxième Protocole, signé à Bruxelles le 15 avril 2016, modifiant et complétant l'Accord, conclu à Strasbourg le 3 décembre 1974 entre le Royaume de Belgique et le Conseil de l'Europe, complémentaire à l'Accord général sur les privilèges et immunités du Conseil de l'Europe signé à Paris le 2 septembre 1949, vise à préciser certains aspects relatifs aux privilèges et immunités accordés par la Belgique au Bureau du Conseil de l'Europe afin d'assurer le bon fonctionnement de celui-ci. Il contient les dispositions suivantes:

L'article 1er stipule que le Chef du Bureau et son adjoint, ou, sous certaines conditions, un diplomate mis

voorwaarden, een diplomaat die door een lidstaat van de Raad ter beschikking wordt gesteld van het Bureau te Brussel, genieten van de diplomatieke voorrechten en immuniteiten.

Artikel 2 voorziet een vrijstelling van BTW en douanerechten bij eerste installatie voor de personeelsleden van het Bureau. Het verduidelijkt eveneens de toepassingsmodaliteiten van de belastingvrijstellingen die worden toegekend.

Aangezien het Protocol een zetelakkoord is met een internationale organisatie dat België internationaal bindt, is de vermelding van de verplichtingen die voor België voortvloeien uit de bepalingen van de verdragen betreffende de Europese Unie en uit de toepassing van de wetten en voorschriften verantwoord vanuit het algemene beginsel dat de Staat geen nieuwe internationale verbintenissen kan aangaan die strijdig zouden zijn met reeds geldende internationale verplichtingen. In dit geval wordt hiermee aangegeven dat de bedoelde vrijstelling slechts kan worden toegekend binnen de voorwaarden en de beperkingen vastgelegd door de bepalingen van de communautaire verordeningen en richtlijnen en door de wetten die deze bepalingen naar het Belgisch recht hebben omgezet, en met inachtneming van de Belgische wetten. Zo verleent, bijvoorbeeld, de vrijstelling van rechten bij invoer niet het recht om goederen onder embargo of verboden goederen in te voeren.

Aldus verlenen de lidstaten, onverminderd andere communautaire bepalingen, op basis van artikel 143g), en van artikel 151 § 1b), van de BTW-richtlijn 2006/112/EG van 28 november 2006, vrijstelling, onder de voorwaarden die zij vastleggen om een correcte en eenvoudige toepassing te verzekeren en alle fraude, ontwijking en misbruik te voorkomen, voor de leveringen van goederen aan de leden van de internationale instellingen, welke als dusdanig door de overheid van het gastland worden erkend, en dit binnen de beperkingen en onder de voorwaarden die zijn vastgelegd in de zetelakkoorden.

Bovendien dient te worden opgemerkt dat de machtiging die aan de minister van Financiën wordt gegeven conform is aan artikel 42 § 3 van het BTW-wetboek, met name het laatste lid, krachtens hetwelk de minister van Financiën de perken en de voorwaarden vaststelt waarbinnen de vrijstellingen, die krachtens een internationale overeenkomst werden toegekend, evenals de machtiging conform aan de artikelen 19.3 tot 19.8 van de wet van 18 juli 1977 betreffende “douane en accijnzen”, met name artikel 19.8§ 2, in de praktijk worden toegepast. Deze perken en voorwaarden betreffen zowel de aard (beperkingen in functie van het doel van de vrijstelling, nl. het vergemakkelijken van de vestiging

à disposition du Bureau de Bruxelles par un État membre du Conseil de l'Europe, bénéficient des privilèges et immunités diplomatiques.

L'article 2 prévoit une franchise en matière de TVA et de droits de douane lors de la première installation aux membres du personnel du Bureau. Il précise également les modalités d'application des exemptions fiscales accordées.

Etant donné que le Protocole est un accord de siège avec une organisation internationale liant la Belgique sur le plan international, la mention des obligations qui découlent pour la Belgique des dispositions des traités concernant l'Union européenne et de l'application des dispositions légales et réglementaires se justifie par le principe général selon lequel l'État ne peut prendre de nouveaux engagements internationaux qui seraient contraires à ses obligations internationales existantes. Dans le cas présent, ceci signifie que l'exemption en question ne peut être accordée que dans les conditions et limites fixées en application des dispositions des règlements et directives communautaires et par les lois ayant transposé ces dispositions en droit belge ainsi que dans le respect de la législation belge. Par exemple, l'exonération de droits d'importation n'ouvre pas le droit d'importer des biens qui seraient sous embargo ou prohibés.

Ainsi, sur la base de l'article 143 g) et de l'article 151 § 1b), de la directive 2006/112/CE du 28 novembre 2006, l'exonération est octroyée par les États membres, sans préjudice d'autres dispositions communautaires, dans les conditions qu'ils fixent en vue d'assurer l'application correcte et simple des exonérations et de prévenir toute fraude, évasion et abus éventuels, pour les livraisons de biens destinées aux membres des organismes internationaux reconnus comme tels par les autorités publiques du pays d'accueil, dans les limites et conditions fixées par les accords de siège.

En plus, il convient de noter que l'habilitation donnée au ministre des Finances correspond à l'article 42 § 3 du code TVA, notamment le dernier alinéa, selon lequel le ministre des Finances fixe les limites et les conditions de l'application des exemptions accordées en vertu d'une convention internationale, ainsi qu'aux articles 19.3 à 19.8 de la loi du 18 juillet 1977 “douanes et accises”, notamment l'article 19.8§ 2. Ces limites et conditions visent tant la nature (limites fixées en fonction de l'objectif d'une telle exonération, à savoir faciliter l'installation de l'organisation et de son personnel) que la quantité raisonnable des biens concernés, la destination à l'usage personnel du bénéficiaire et l'utilisation

van de organisatie en haar personeel) als de redelijke hoeveelheid van de betrokken goederen, de bestemming tot het persoonlijk gebruik van de begunstigde en de daadwerkelijke aanwending ervan voor de installatie in België, maar eveneens de modaliteiten waaronder de vrijstelling wordt toegekend met het oog op het verhinderen van elke fraude of misbruik. De aan de minister van Financiën gegeven machtiging betreft dus enkel de toepassing van de krachtens de betrokken artikelen toegekende vrijstelling en is bijgevolg niet in strijd met de artikelen 170 en 172 van de Grondwet. Zij impliceert in geen geval dat de Regering eigenmachtig de in het zetelakkoord toegekende fiscale voorrechten zou kunnen wijzigen. Een dergelijke aanpassing kan uitsluitend gebeuren door middel van een nieuwe overeenkomst tussen het Koninkrijk België en de Organisatie tot wijziging van het voorliggend zetelakkoord.

Artikel 3 is een administratieve bepaling.

Artikel 4 bespreekt de inwerkingtreding.

In overeenstemming met het Samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten over de nadere regelen voor het sluiten van Gemengde Verdragen van 8 maart 1994, heeft de Werkgroep “gemengde verdragen” op 8 juli 2013 het gemengd karakter van dit Protocol vastgesteld. Dit Akkoord behoeft bijgevolg eveneens de instemming van de Parlementen van de Gemeenschappen en de Gewesten.

De goedkeuringswet voorziet in de toepassing met terugwerkende kracht van het Protocol vanaf 15 april 2016, datum van ondertekening. Deze toepassing met terugwerkende kracht biedt aan het Hoofd van het Bureau van de Organisatie en aan de andere leden van het Bureau, de mogelijkheid om van de voorrechten en immuniteiten te kunnen genieten vanaf de datum van ondertekening van het Protocol. Het betrokken artikel voorziet dat de bepalingen van het Protocol, na zijn inwerkingtreding op het internationale vlak, in België kunnen worden toegepast met terugwerkende kracht vanaf de datum van zijn ondertekening. De rechtvaardiging van dit artikel berust op het beginsel, opgenomen in de preambule van het Verdrag van 13 februari 1946 nopens de voorrechten en immuniteiten van de Verenigde Naties en naar analogie van het voorschrift in de preambule van het Verdrag van Wenen van 18 april 1961 inzake diplomatiek verkeer, volgens hetwelk de toegekende voorrechten en immuniteiten noodzakelijk zijn voor de goede werking van het Bureau van de Organisatie in

effective des biens pour l'installation en Belgique, mais aussi les modalités d'octroi d'une telle exemption afin d'éviter toute fraude ou abus. L'habilitation donnée au ministre des Finances ne concerne dès lors que l'application de l'exemption accordée en vertu des articles en question, et n'est par conséquent nullement en contradiction avec les articles 170 et 172 de la Constitution. Elle n'implique en aucune façon que le Gouvernement puisse unilatéralement modifier les privilèges fiscaux accordés dans l'accord de siège. Une telle modification ne peut être effectuée que par un nouvel accord entre le Royaume de Belgique et l'Organisation modifiant le présent accord de siège.

L'article 3 contient des dispositions administratives.

L'article 4 traite de l'entrée en vigueur.

Conformément à l'accord de coopération entre l'État fédéral, les communautés et les régions, relatif aux modalités de conclusion des traités mixtes, signé à Bruxelles le 8 mars 1994, le Groupe de travail “traités mixtes” a arrêté le caractère mixte de l'Accord le 8 juillet 2013. Cet Accord devrait dès lors également être soumis à l'assentiment des Parlements communautaires et régionaux.

La loi d'assentiment prévoit une application rétroactive du Protocole à partir du 15 avril 2016, date de la signature de l'Accord. L'application rétroactive doit permettre au Chef du Bureau de l'Organisation et aux autres membres du personnel du Bureau de bénéficier des privilèges et immunités propres à leur statut, dès le jour de la signature de l'Accord. L'article en question prévoit que les dispositions du Protocole peuvent, après son entrée en vigueur sur le plan international, être appliquées en Belgique avec effet rétroactif à partir de la date de sa signature. Cet article trouve sa justification dans le principe repris au préambule de la Convention du 13 février 1946 sur les privilèges et immunités des Nations Unies et par analogie avec le prescrit au préambule de la Convention de Vienne du 18 avril 1961 sur les relations diplomatiques, selon lequel les privilèges et immunités accordés sont nécessaires pour le bon fonctionnement du Bureau de l'Organisation en Belgique. En laissant rétroagir l'application des privilèges et immunités, le bon fonctionnement et

België. Door de toepassing van de voorrechten en immuniteiten te laten terugwerken kunnen aldus de goede werking en de onafhankelijkheid van het Bureau van de Organisatie eveneens verzekerd worden in de periode tussen de ondertekening en de inwerkingtreding van het Protocol.

Op 27 maart 2017 gaf de Raad van State zijn advies bij het voorontwerp van wet houdende instemming met het voorliggende zetelakkoord. Met betrekking tot punt 3 van het advies besliste de werkgroep “gemengde verdragen” op 19 september 2017: “De werkgroep gemengde verdragen neemt nota van de opmerking van de Raad van State met betrekking tot de vermelding van de Franse Gemeenschapscommissie in de aanhef van deze akkoorden en de formule van ondertekening.”

Wat betreft punt 6 van het advies werd de verwijzing naar de artikelen 19.3 tot 19.8 van de wet van 18 juli 1977 betreffende “douane en accijnzen” toegevoegd aan deze memorie. Hierbij moet nogmaals worden benadrukt dat de aan de minister van Financiën gegeven machtiging in geen geval impliceert dat de Regering eigenmachtig de in het zetelakkoord toegekende fiscale voorrechten zou kunnen wijzigen. Een dergelijke aanpassing kan uitsluitend gebeuren door middel van een nieuwe overeenkomst tussen het Koninkrijk België en de Raad van Europa tot wijziging van het voorliggend Tweede protocol.

*De minister van Buitenlandse Zaken
en Europese Zaken,*

Didier REYNERS

De minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken,

Jan JAMBON

De minister van Justitie,

Koen GEENS

*De minister van Sociale Zaken
en Volksgezondheid,*

Maggie DE BLOCK

De minister van Financiën,

Johan VAN OVERTVELDT

l'indépendance du Bureau de l'Organisation peuvent être assurés aussi pendant la période entre la signature et l'entrée en vigueur du Protocole.

Le 27 mars 2017, le Conseil d'État a donné son avis sur l'avant-projet de loi portant assentiment à cet Accord de siège. Concernant le point 3 de cet avis, le groupe de travail “traités mixtes” a décidé le 19 septembre 2017: “Le groupe de travail traités mixtes prend note de la remarque du Conseil d'État concernant la mention de la Commission communautaire française dans la préambule des accords ainsi que dans la formule de signature”.

Pour ce qui concerne le point 6 de l'avis, la référence aux articles 19.3 à 19.8 de la loi du 18 juillet 1977 “douanes et accises” a été ajouté à cet exposé. Il convient de rappeler encore une fois que le mandat donné au ministre des Finances n'implique en aucune façon que le Gouvernement puisse unilatéralement modifier les privilèges fiscaux accordés dans l'accord de siège. Une telle modification ne peut être effectuée que par un nouvel accord entre le Royaume de Belgique et le Conseil de l'Europe modifiant le présent deuxième Protocole.

*Le ministre des Affaires étrangères
et européennes,*

Didier REYNERS

Le ministre de la Sécurité et de l'Intérieur,

Jan JAMBON

Le ministre de la Justice,

Koen GEENS

*La ministre des Affaires sociales
et de la Santé publique,*

Maggie DE BLOCK

Le ministre des Finances,

Johan VAN OVERTVELDT

VOORONTWERP VAN WET

onderworpen aan het advies van de Raad van State

Voorontwerp van wet houdende instemming met het Tweede Protocol tot wijziging en aanvulling van het Aanvullend Akkoord, gesloten te Straatsburg op 3 december 1974 tussen het Koninkrijk België en de Raad van Europa, bij het Algemeen Akkoord inzake de voorrechten en immuniteiten van de Raad van Europa, ondertekend te Parijs op 2 september 1949, gedaan te Brussel op 15 april 2016

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet.

Art. 2

Het Tweede Protocol tot wijziging en aanvulling van het Aanvullend Akkoord, gesloten te Straatsburg op 3 december 1974 tussen het Koninkrijk België en de Raad van Europa, bij het Algemeen Akkoord inzake de voorrechten en immuniteiten van de Raad van Europa, ondertekend te Parijs op 2 september 1949, gedaan te Brussel op 15 april 2016, zal volkomen gevolg hebben.

Art. 3

Deze wet heeft uitwerking met ingang van 15 april 2016.

AVANT-PROJET DE LOI

soumis à l'avis du Conseil d'État

Avant-projet de loi portant assentiment au Deuxieme Protocole modifiant et complétant l'Accord, conclu à Strasbourg le 3 décembre 1974 entre le Royaume de Belgique et le Conseil de l'Europe, complémentaire à l'Accord général sur les privilèges et immunités du Conseil de l'Europe signé à Paris le 2 septembre 1949, fait à Bruxelles le 15 avril 2016

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 74 de la Constitution.

Art. 2

Le Deuxième Protocole modifiant et complétant l'Accord, conclu à Strasbourg le 3 décembre 1974 entre le Royaume de Belgique et le Conseil de l'Europe, complémentaire à l'Accord général sur les privilèges et immunités du Conseil de l'Europe signé à Paris le 2 septembre 1949, fait à Bruxelles le 15 avril 2016, sortira son plein et entier effet.

Art. 3

La présente loi produit ses effets le 15 avril 2016.

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE
NR. 61.083/1
VAN 27 MAART 2017

Op 2 maart 2017 is de Raad van State, afdeling Wetgeving, door de minister van Buitenlandse en Europese Zaken verzocht binnen een termijn van dertig dagen een advies te verstrekken over een voorontwerp van wet “houdende instemming met het Tweede Protocol tot wijziging en aanvulling van het Aanvullend Akkoord, gesloten te Straatsburg op 3 december 1974 tussen het Koninkrijk België en de Raad van Europa, bij het Algemeen Akkoord inzake de voorrechten en immuniteiten van de Raad van Europa, ondertekend te Parijs op 2 september 1949, gedaan te Brussel op 15 april 2016”.

Het voorontwerp is door de eerste kamer onderzocht op 21 maart 2017. De kamer was samengesteld uit Marnix Van Damme, kamervoorzitter, Wilfried Van Vaerenbergh en Wouter Pas, staatsraden, Marc Rigaux en Michel Tison, assessoren, en Greet Verberckmoes, griffier.

Het verslag is uitgebracht door Joke Goris, auditeur.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst van het advies is nagezien onder toezicht van Marnix Van Damme, kamervoorzitter.

Het advies, waarvan de tekst hierna volgt, is gegeven op 27 maart 2017.

*

1. Overeenkomstig artikel 84, § 3, eerste lid, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, heeft de afdeling Wetgeving zich toegespitst op het onderzoek van de bevoegdheid van de steller van de handeling, van de rechtsgrond¹, alsmede van de vraag of aan de voorgeschreven vormvereisten is voldaan.

*

STREKKING VAN HET VOORONTWERP VAN WET

2. Het om advies voorgelegde voorontwerp van wet strekt ertoe instemming te verlenen met het “Tweede Protocol tot wijziging en aanvulling van het Aanvullend Akkoord, gesloten te Straatsburg op 3 december 1974 tussen het Koninkrijk België en de Raad van Europa, bij het Algemeen Akkoord inzake de voorrechten en immuniteiten van de Raad van Europa, ondertekend te Parijs op 2 september 1949, gedaan te Brussel op 15 april 2016” (hierna: het Protocol).

In het Protocol worden sommige aspecten verduidelijkt met betrekking tot de voorrechten en immuniteiten die door België worden toegekend met het oog op de goede werking van het Bureau van de Raad van Europa in Brussel.

¹ Aangezien het om een voorontwerp van wet gaat, wordt onder “rechtsgrond” de overeenstemming met de hogere rechtsnormen verstaan.

AVIS DU CONSEIL D'ÉTAT
N° 61.083/1
DU 27 MARS 2017

Le 2 mars 2017 le Conseil d'État, section de législation, a été invité par le Ministre des Affaires étrangères et européennes à communiquer un avis, dans un délai de trente jours, sur un avant-projet de loi ‘portant assentiment au Deuxième Protocole modifiant et complétant l'Accord, conclu à Strasbourg le 3 décembre 1974 entre le Royaume de Belgique et le Conseil de l'Europe, complémentaire à l'Accord général sur les privilèges et immunités du Conseil de l'Europe signé à Paris le 2 septembre 1949, fait à Bruxelles le 15 avril 2016”.

L'avant-projet a été examiné par la première chambre le 21 mars 2017. La chambre était composée de Marnix Van Damme, président de chambre, Wilfried Van Vaerenbergh et Wouter Pas, conseillers d'État, Marc Rigaux et Michel Tison, assesseurs, et Greet Verberckmoes, greffier.

Le rapport a été présenté par Joke Goris, auditeur.

La concordance entre la version française et la version néerlandaise a été vérifiée sous le contrôle de Marnix Van Damme, président de chambre.

L'avis, dont le texte suit, a été donné le 27 mars 2017

*

1. En application de l'article 84, § 3, alinéa 1er, des lois sur le Conseil d'État, coordonnées le 12 janvier 1973, la section de législation a fait porter son examen essentiellement sur la compétence de l'auteur de l'acte, le fondement juridique¹ et l'accomplissement des formalités prescrites.

*

PORTÉE DE L'AVANT-PROJET DE LOI

2. L'avant-projet de loi soumis pour avis a pour objet de donner assentiment au “Deuxième Protocole modifiant et complétant l'Accord, conclu à Strasbourg le 3 décembre 1974 entre le Royaume de Belgique et le Conseil de l'Europe, complémentaire à l'Accord général sur les privilèges et immunités du Conseil de l'Europe signé à Paris le 2 septembre 1949, fait à Bruxelles le 15 avril 2016” (ci-après: le Protocole).

Le Protocole précise certains aspects relatifs aux privilèges et immunités accordés par la Belgique en vue du bon fonctionnement du Bureau du Conseil de l'Europe à Bruxelles.

¹ S'agissant d'un avant-projet de loi, on entend par “fondement juridique” la conformité avec les normes supérieures.

ONDERZOEK VAN HET PROTOCOL

Aanhef

3. In de aanhef van het Protocol wordt vermeld dat het Koninkrijk België wordt vertegenwoordigd door de federale regering, de Vlaamse regering, de Franse Gemeenschapsregering, de Waalse regering, de regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Duitstalige Gemeenschapsregering.²

De Raad van State, afdeling Wetgeving, heeft al bij herhaling opgemerkt dat de aangehaalde bewoordingen zo moeten worden opgevat dat ze ook slaan op de Franse Gemeenschapscommissie, aangezien die ter uitvoering van artikel 138 van de Grondwet bevoegdheden van de Franse Gemeenschap uitoefent.³ Met het oog op de rechtszekerheid verdient het aanbeveling dat dit uitdrukkelijk in de aangehaalde formules wordt vermeld.⁴⁻⁵

² Dezelfde vermeldingen komen voor in de formule van ondertekening van het Protocol.

³ Zie bijvoorbeeld adv.RvS 54.747/VR van 27 januari 2014 over een voorontwerp dat geleid heeft tot de ordonnantie van 3 april 2014 “houdende instemming met het Zetelakkoord tussen het Koninkrijk België en de Wereldorganisatie voor Dierengezondheid, ondertekend te Brussel, op 14 maart 2013” (*Parl.St. B.H.Parl. 2013-14, nr. A-509/1, 7*); adv.RvS 57.095/VR van 27 april 2015 over een voorontwerp dat geleid heeft tot het decreet van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest van 30 oktober 2015 “houdende instemming met het zetelakkoord, met uitwisseling van brieven, tussen het Koninkrijk België en de Internationale Organisatie voor Criminele Politie – INTERPOL (O.I.C.P.-INTERPOL), ondertekend te Lyon op 14 oktober 2014 en te Brussel op 24 oktober 2014” (*Parl.St. VI.Parl. 2014-15, nr. 393/1, 23-24*); adv.RvS 59.383/VR van 23 juni 2016 over een voorontwerp dat geleid heeft tot de ordonnantie van 8 december 2016 “houdende instemming met: het Tweede Protocol tot wijziging en aanvulling van het Aanvullend Akkoord, gesloten te Straatsburg op 3 december 1974 tussen het Koninkrijk België en de Raad van Europa, bij het Algemeen Akkoord inzake de voorrechten en immuniteiten van de Raad van Europa, ondertekend te Parijs op 2 september 1949, gedaan te Brussel op 15 april 2016” (*Parl.St. B.H.Parl. 2015-16, nr. A-389/1, 6*).

⁴ Dit noopt tot een aanpassing van het Samenwerkingsakkoord van 8 maart 1994 tussen de federale overheid, de Gemeenschappen en de Gewesten “over de nadere regelen voor het sluiten van gemengde verdragen” (zie in het bijzonder artikel 8, derde lid, en de daarop betrekking hebbende toelichting) en de met toepassing daarvan door de Interministeriële Conferentie van het Buitenlands Beleid op 17 juni 1994 vastgestelde formules van ondertekening.

⁵ De Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van haar kant behoort niet uitdrukkelijk te worden vermeld aangezien ze slechts beperkte bevoegdheden heeft op internationaal gebied en ze met name niet bevoegd is om verdragen te sluiten (zie artikel 135 van de Grondwet, artikel 63 van de bijzondere wet van 12 januari 1989 “met betrekking tot de Brusselse Instellingen” en artikel 16, § 1, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 “tot hervorming der instellingen”).

EXAMEN DU PROTOCOLE

Préambule

3. Le préambule du Protocole mentionne que le Royaume de Belgique est représenté par le gouvernement fédéral, le gouvernement de la Communauté française, le gouvernement flamand, le gouvernement wallon, le gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale et le gouvernement de la Communauté germanophone².

Le Conseil d'État, section de législation, a déjà relevé à plusieurs reprises que ces formulations doivent s'entendre comme engageant également la Commission communautaire française puisqu'en exécution de l'article 138 de la Constitution, elle exerce des compétences de la Communauté française³. Par souci de sécurité juridique, il est recommandé que sa mention expresse en soit faite dans les formules citées⁴⁻⁵.

² Les mêmes mentions figurent dans la formule de signature du Protocole.

³ Voir par exemple l'avis C.E. 54.747/VR du 27 janvier 2014 sur un avant-projet devenu l'ordonnance du 3 avril 2014 “portant assentiment à l'Accord de siège entre le Royaume de Belgique et l'Office international des Epizooties, signé à Bruxelles, le 14 mars 2013” (*Doc. parl., Parl. Rég. Brux.-Cap., 2013-14, n° A-509/1, 7*); l'avis C.E. 57.095/VR du 27 avril 2015 sur un avant-projet devenu le décret de la Communauté flamande et de la Région flamande du 30 octobre 2015 “portant assentiment à l'accord de siège, avec échanges de lettres, entre le Royaume de Belgique et l'Organisation internationale de Police criminelle – INTERPOL (O.I.C.P. – INTERPOL), signé à Lyon le 14 octobre 2014 et à Bruxelles le 24 octobre 2014” (*Doc. parl., Parl. fl., 2014-15, n° 393/1, 23-24*); l'avis C.E. 59.383/VR du 23 juin 2016 sur un avant-projet devenu l'ordonnance du 8 décembre 2016 “portant assentiment au Deuxième protocole modifiant et complétant l'Accord, conclu à Strasbourg le 3 décembre 1974 entre le Royaume de Belgique et le Conseil de l'Europe complémentaire à l'Accord général sur les privilèges et immunités du Conseil de l'Europe signé à Paris le 2 septembre 1949, fait à Bruxelles le 15 avril 2016” (*Doc. parl. Parl. Rég. Brux.-Cap., 2015-2016, n° A-389/1, 6*).

⁴ Ceci nécessite une adaptation de l'Accord de coopération du 8 mars 1994 entre l'État fédéral, les Communautés et les Régions “relatif aux modalités de conclusion des traités mixtes” (voir en particulier l'article 8, alinéa 3, et les commentaires correspondants) et des formules de signature arrêtées en application de celui-ci par la Conférence interministérielle Politique étrangère le 17 juin 1994.

⁵ Pour sa part, la Commission communautaire commune ne doit pas être explicitement mentionnée, étant donné qu'elle n'a que des compétences limitées sur le plan international et qu'elle n'est notamment pas compétente pour conclure des traités (voir l'article 135 de la Constitution, l'article 63 de la loi spéciale du 12 janvier 1989 “relative aux Institutions bruxelloises” et l'article 16, § 1er, de la loi spéciale du 8 août 1980 “de réformes institutionnelles”).

Artikel 1

4. In het ontworpen artikel 3, lid 1, van het Aanvullend Akkoord wordt melding gemaakt van de term “faciliteiten”. In het Verdrag “inzake diplomatiek verkeer”, opgemaakt te Wenen op 18 april 1961 komt de term “faciliteiten” evenwel niet voor.

Hierover om nadere toelichting verzocht, deelde de gemachtigde het volgende mee:

“Het Verdrag van Wenen van 18-04-61 is hier niet van toepassing; het slaat enkel op de diplomatieke betrekkingen tussen Staten. De referentietekst die gewoonlijk wordt gebruikt bij verdragen over voorrechten en immuniteiten van intergouvernementele organisaties is het “Algemeen verdrag nopens de voorrechten en immuniteiten van de Verenigde Naties”, aangenomen door de Algemene Vergadering te Londen op 13 februari 1946. In deze tekst wordt de term “faciliteiten” wél gebruikt, en vindt vandaar zijn weg naar talrijke zetelakkoorden. Het is in feite niet meer dan een kwestie van taalgebruik. Bovendien wordt algemeen aangenomen dat een gastland bepaalde verplichtingen heeft, naast de formeel toegekende voorrechten, tegenover internationale organisaties op zijn grondgebied, zoals instaan voor de externe veiligheid van de gebouwen van de organisatie, voor een vlotte voorziening van water, gas, elektriciteit enz. Aangezien de term “faciliteiten” al sinds jaar en dag voorkomt in de zetelakkoorden zie ik geen reden om hiervan melding te maken in de memorie van toelichting.”

Voor zover het inderdaad zou gaan om een gangbare terminologie inzake zetelakkoorden, kan hiermee worden ingestemd. In het andere geval wordt de betrokken term het best verduidelijkt of weggelaten.

5. Het ontworpen artikel 3, lid 1, van het Aanvullend Akkoord kent ook aan de “wettige partner” voordelen toe. De memorie van toelichting omschrijft niet wat met het begrip “wettige partner” wordt bedoeld. De gemachtigde verduidelijkt dit begrip als volgt:

“Sinds ruim vijftien jaar gebruikt België de praktijk dat, naast het klassieke huwelijk, ook andere unies tussen personen (zoals “common law”-relaties, samenlevingscontracten, homohuwelijken,...) worden erkend voor de toekenning van bepaalde voorrechten, op voorwaarde dat ze in het land van herkomst wettelijk erkend zijn. Deze praktijk is inmiddels zodanig ingeburgerd dat een vermelding in de memorie van toelichting onnodig lijkt.”

Voor zover het inderdaad zou gaan om een ingeburgerde praktijk, kan hiermee worden ingestemd.

Artikel 2

6. In artikel 2, lid 2, van het Protocol wordt bepaald dat de bevoegde minister van Financiën de grenzen en de toepassingsvoorwaarden vastlegt van die bepaling (recht van de betrokken personeelsleden om tijdens een periode van twaalf maanden volgend op het tijdstip waarop zij voor de eerste maal hun functie hebben opgenomen, hun meubelen en hun

Article 1er

4. L'article 3, paragraphe 1, en projet, de l'Accord complémentaire contient le terme “facilités”. Ce terme n'apparaît toutefois pas dans la Convention “sur les relations diplomatiques” faite à Vienne le 18 avril 1961.

Invité à fournir des précisions à ce sujet, le délégué a déclaré ce qui suit:

“Het Verdrag van Wenen van 18-04-61 is hier niet van toepassing; het slaat enkel op de diplomatieke betrekkingen tussen Staten. De referentietekst die gewoonlijk wordt gebruikt bij verdragen over voorrechten en immuniteiten van intergouvernementele organisaties is het “Algemeen verdrag nopens de voorrechten en immuniteiten van de Verenigde Naties”, aangenomen door de Algemene Vergadering te Londen op 13 februari 1946. In deze tekst wordt de term “faciliteiten” wél gebruikt, en vindt vandaar zijn weg naar talrijke zetelakkoorden. Het is in feite niet meer dan een kwestie van taalgebruik. Bovendien wordt algemeen aangenomen dat een gastland bepaalde verplichtingen heeft, naast de formeel toegekende voorrechten, tegenover internationale organisaties op zijn grondgebied, zoals instaan voor de externe veiligheid van de gebouwen van de organisatie, voor een vlotte voorziening van water, gas, elektriciteit enz. Aangezien de term “faciliteiten” al sinds jaar en dag voorkomt in de zetelakkoorden zie ik geen reden om hiervan melding te maken in de memorie van toelichting.”

Dans la mesure où il s'agirait effectivement de la terminologie usuelle en matière d'accords de siège, on pourrait se rallier à cette explication. Dans le cas contraire, mieux vaudrait préciser ou omettre le terme concerné.

5. L'article 3, paragraphe 1, en projet, de l'Accord complémentaire confère également des avantages au “partenaire légal”. L'exposé des motifs ne définit pas ce qu'il faut entendre par “partenaire légal”. Le délégué a précisé cette notion comme suit:

“Sinds ruim vijftien jaar gebruikt België de praktijk dat, naast het klassieke huwelijk, ook andere unies tussen personen (zoals “common law”-relaties, samenlevingscontracten, homohuwelijken,...) worden erkend voor de toekenning van bepaalde voorrechten, op voorwaarde dat ze in het land van herkomst wettelijk erkend zijn. Deze praktijk is inmiddels zodanig ingeburgerd dat een vermelding in de memorie van toelichting onnodig lijkt.”

Dans la mesure où il s'agirait en effet d'une pratique bien ancrée, on pourrait se rallier à cette explication.

Article 2

6. L'article 2, paragraphe 2, du Protocole dispose que le ministre des Finances compétent fixe les limites et les conditions d'application de cette disposition (droit des membres du personnel concernés d'importer ou d'acquérir, en exemption des droits à l'importation et de la taxe sur la valeur ajoutée, les meubles meublants et un véhicule automobile destinés

persoonlijk voertuig vrij van douanerechten en belasting over de toegevoegde waarde in te voeren of aan te kopen).

De Raad van State, afdeling Wetgeving, heeft er in dit verband in het verleden aan herinnerd⁶ dat uit het legaliteitsbeginsel in fiscale zaken voortvloeit dat de bevoegde wetgever zelf alle wezenlijke elementen dient vast te stellen aan de hand waarvan de belastingschuld van de belastingplichtige kan worden bepaald, zoals de categorieën belastingplichtigen, de grondslag van de belasting, de aanslagvoet, en de eventuele vrijstellingen of verminderingen, en dat derhalve een delegatie van bevoegdheid aan de regering – *a fortiori* aan een minister – die betrekking heeft op het bepalen van één of meer van die elementen, in beginsel ongrondwettig is.

De bevoegdheid die in artikel 2, lid 2, van het Protocol aan de minister van Financiën wordt toegekend is derhalve enkel toelaatbaar zo ze betrekking heeft op het bepalen van praktische regels voor de toepassing van de genoemde bepaling van het Protocol, en niet zo ze betrekking heeft op de voornoemde essentiële elementen.

In dat verband moet worden opgemerkt dat, wat de vrijstelling van de belasting over de toegevoegde waarde betreft, de aan de minister van Financiën gedelegeerde bevoegdheid conform is aan artikel 42, § 3, van het Wetboek van de Belasting over de Toegevoegde Waarde, waarvan het tweede lid onder meer bepaalt dat “door of vanwege de minister van Financiën (...) de perken en de voorwaarden voor de toepassing van deze paragraaf (worden) bepaald”.

Wat de vrijstelling van de rechten bij invoer betreft, kan de delegatiebepaling in artikel 2, lid 2, van het Protocol, eveneens worden aangenomen in het licht van de machtigingen die aan de Koning worden verleend door de artikelen 19/3 tot 19/8 van de algemene wet van 18 juli 1977 “inzake douane en accijnzen”.

Gelet op het vermelde legaliteitsbeginsel in fiscale zaken verdient het, ter wille van de duidelijkheid en de rechtszekerheid, aanbeveling dat de memorie van toelichting bij het ontwerp van wet zou worden aangevuld met een verwijzing naar de voornoemde bepalingen van het Wetboek van de Belasting over de Toegevoegde Waarde en de algemene wet van 18 juli 1977 “inzake douane en accijnzen” en, specifiek wat de vrijstelling van de rechten van invoer betreft, naar de bepaling waarbij door de Koning met toepassing van artikel 19/8, § 2, van deze laatste wet aan de minister van Financiën de delegatie wordt verleend om de drempels en de beperkingen te bepalen voor de vrijstelling.⁷

⁶ Zie onder meer het reeds genoemde adv.RvS 57.095/VR van 27 april 2015.

⁷ Zie ook adv.RvS 58.674/VR van 26 januari 2016 over een voorontwerp van wet “houdende instemming met het Aanvullend Protocol, gedaan te Brussel op 11 juli 2012 en te New York op 11 juli 2012, bij het Aanvullend Akkoord bij de Algemene Overeenkomst inzake de voorrechten en immuniteiten van de Verenigde Naties tussen het Koninkrijk België en de Organisatie van de Verenigde Naties, ondertekend te Brussel op 22 januari 1976”, en het reeds genoemde adv.RvS 59.383/VR van 23 juni 2016 (*Parl. St.* B.H.Parl. 2015-16, nr. A-389/1, 7).

à leur usage personnel, pendant la période de douze mois suivant leur première prise de fonctions).

À cet égard, le Conseil d'État, section de législation, a déjà relevé par le passé⁶ qu'il ressort du principe de légalité en matière fiscale que le législateur compétent doit fixer lui-même tous les éléments essentiels permettant de déterminer la dette d'impôt du contribuable, tels que les catégories de contribuables, l'assiette de l'impôt, le taux d'imposition et les exemptions ou modérations éventuelles et que, dès lors, une délégation de pouvoir au gouvernement – *a fortiori* à un ministre – portant sur la détermination d'un ou de plusieurs de ces éléments est, en principe, inconstitutionnelle.

La compétence attribuée au ministre des Finances à l'article 2, paragraphe 2, du Protocole n'est dès lors admissible que si elle concerne la fixation de règles pratiques pour l'application de la disposition précitée du Protocole, et elle ne l'est pas lorsqu'elle porte sur les éléments essentiels précités.

À cet égard, force est de constater qu'en ce qui concerne l'exonération de la taxe sur la valeur ajoutée, la compétence déléguée au ministre des Finances est conforme à l'article 42, § 3, du Code de la taxe sur la valeur ajoutée, dont l'alinéa 2 dispose entre autres que “[l]e ministre des Finances ou son délégué fixent les limites et les conditions d'application du présent paragraphe”.

En ce qui concerne l'exonération des droits d'importation, la délégation prévue à l'article 2, paragraphe 2, du Protocole peut également être admise à la lumière des habilitations conférées au Roi par les articles 19/3 à 19/8 de la loi générale du 18 juillet 1977 “sur les douanes et accises”.

Eu égard au principe de légalité en matière fiscale susvisé, il est recommandé, dans un souci de clarté et de sécurité juridique, de compléter l'exposé des motifs du projet de loi par une référence aux dispositions précitées du Code de la taxe sur la valeur ajoutée et de la loi générale du 18 juillet 1977 “sur les douanes et accises” et, plus précisément en ce qui concerne la franchise des droits à l'importation, à la disposition par laquelle le Roi habilite le ministre des Finances, en application de l'article 19/8, § 2, de cette dernière loi, à fixer les seuils et les limites de la franchise⁷.

⁶ Voir entre autres l'avis C.E. 57.095/VR précité du 27 avril 2015.

⁷ Voir aussi l'avis C.E. n° 58.674/VR du 26 janvier 2016 sur un avant-projet de loi “portant assentiment au Protocole additionnel, fait à Bruxelles le 11 juillet 2012 et à New York le 11 juillet 2012, à l'Accord complémentaire à la Convention générale sur les privilèges et immunités des Nations Unies, entre le Royaume de Belgique et l'Organisation des Nations Unies, signé à Bruxelles le 22 janvier 1976”, et l'avis C.E. 59.383/VR, précité, du 23 juin 2016 (*Doc. parl.* Parl. Rég. Brux.-Cap., 2015-16, n° A-389/1, 7).

In de memorie van toelichting bij het voorontwerp van wet wordt dienaangaande het volgende vermeld:

“Bovendien dient te worden opgemerkt dat de machtiging die in paragraaf 2 aan de minister van Financiën wordt gegeven conform is aan artikel 42 § 3 van het BTW-wetboek, met name het laatste lid, krachtens hetwelk de minister van Financiën de perken en de voorwaarden vaststelt waarbinnen de vrijstellingen, die krachtens een internationale overeenkomst werden toegekend, in de praktijk worden toegepast. Deze perken en voorwaarden betreffen zowel de aard (beperkingen in functie van het doel van de vrijstelling, nl. het vergemakkelijken van de vestiging van de organisatie en haar personeel) als de redelijke hoeveelheid van de betrokken goederen, de bestemming tot het persoonlijk gebruik van de begunstigde en de daadwerkelijke aanwending ervan voor de installatie in België, maar eveneens de modaliteiten waaronder de vrijstelling wordt toegekend met het oog op het verhinderen van elke fraude of misbruik. De aan de minister van Financiën gegeven machtiging betreft dus enkel de toepassing van de krachtens de betrokken artikels toegekende vrijstelling en is bijgevolg niet in strijd met de artikelen 170 en 172 van de Grondwet. Zij impliceert in geen geval dat de regering eigenmachtig de in het zetelakkoord toegekende fiscale voorrechten zou kunnen wijzigen. Een dergelijke aanpassing kan uitsluitend gebeuren door middel van een nieuwe overeenkomst tussen het Koninkrijk België en de Organisatie tot wijziging van het voorliggend zetelakkoord.”

Die toelichting heeft enkel betrekking op de vrijstelling van de belasting over de toegevoegde waarde.

Dienaangaande om nadere toelichting gevraagd, liet de gemachtigde weten dat hij hieromtrent de FOD Financiën zal contacteren en dat zo nodig de tekst van de memorie van toelichting zal worden aangepast. Deze laatste wordt inderdaad het best aangevuld met een verwijzing naar de bepaling waarbij door de Koning aan de minister van Financiën de delegatie wordt verleend om de drempels en de beperkingen te bepalen voor de vrijstelling van de rechten bij invoer.

7. De aandacht van de steller van het voorontwerp wordt gevestigd op het feit dat België, overeenkomstig artikel 129, lid 1, van verordening (EG) nr. 1186/2009 van de Raad van 16 november 2009 “betreffende de instelling van een communautaire regeling inzake douanevrijstellingen”, de Europese Commissie in kennis moet stellen van de douanebepalingen vervat in het Protocol.

Artikel 4

8. Naar luid van artikel 4, lid 2, van het Protocol “treedt (dit) in werking op de eerste dag van de tweede maand die volgt op de datum van de laatste kennisgeving, met terugwerking tot de datum van ondertekening”.

Het verlenen van terugwerkende kracht aan het Protocol stuit op een juridisch bezwaar wat de bepalingen ervan betreft die betrekking hebben op immuniteiten. In de mate dergelijke retroactiviteit tot gevolg kan hebben dat erdoor de rechtsgeldigheid van reeds ingestelde vervolgingen of procedures

L'exposé des motifs de l'avant-projet de loi mentionne à ce propos ce qui suit:

“En plus, il convient de noter que l'habilitation donnée au paragraphe 2 au ministre des Finances correspond à l'article 42 § 3 du code TVA, notamment le dernier alinéa, selon lequel le ministre des Finances fixe les limites et les conditions de l'application des exemptions accordées en vertu d'une convention internationale. Ces limites et conditions visent tant la nature (limites fixées en fonction de l'objectif d'une telle exonération, à savoir faciliter l'installation de l'organisation et de son personnel) que la quantité raisonnable des biens concernés, la destination à l'usage personnel du bénéficiaire et l'utilisation effective des biens pour l'installation en Belgique, mais aussi les modalités d'octroi d'une telle exemption afin d'éviter toute fraude ou abus. L'habilitation donnée au ministre des Finances ne concerne dès lors que l'application de l'exemption accordée en vertu des articles en question, et n'est par conséquent nullement en contradiction avec les articles 170 et 172 de la Constitution. Elle n'implique en aucune façon que le gouvernement puisse unilatéralement modifier les privilèges fiscaux accordés dans l'accord de siège. Une telle modification ne peut être effectuée que par un nouvel accord entre le Royaume de Belgique et l'Organisation modifiant le présent accord de siège”.

Cette explication ne porte que sur l'exonération de la taxe sur la valeur ajoutée.

Invité à apporter des précisions à ce sujet, le délégué a fait savoir qu'il prendra contact sur ce point avec le SPF Finances et que le texte de l'exposé des motifs sera adapté si nécessaire. En effet, il est préférable de compléter ce dernier par un renvoi à la disposition par laquelle le Roi a délégué au ministre des Finances le soin de fixer les seuils et les limites pour la franchise des droits à l'importation.

7. L'attention de l'auteur de l'avant-projet est attirée sur le fait que conformément à l'article 129, paragraphe 1, du règlement (CE) n° 1186/2009 du Conseil du 16 novembre 2009 “relatif à l'établissement du régime communautaire des franchises douanières”, la Belgique doit communiquer à la Commission européenne les dispositions douanières contenues dans le Protocole.

Article 4

8. Aux termes de son article 4, paragraphe 2, le Protocole “entrera en vigueur le premier jour du deuxième mois qui suit la date d'échange de la dernière notification, avec effet à la date de la signature”.

L'attribution d'un effet rétroactif au Protocole se heurte à une objection juridique en ce qui concerne ses dispositions relatives aux immunités. Dans la mesure où cette rétroactivité pourrait affecter la validité de poursuites déjà engagées ou de procédures déjà entamées, elle n'est pas admissible en

wordt aangetast, is deze niet toelaatbaar, wat de bepalingen inzake immuniteiten betreft.⁸ Op die wijze dreigen immers de rechtszekerheid, en inzonderheid de rechten van de betrokken derden, in het gedrang te komen. Om die redenen dienen immuniteiten te worden uitgesloten van het toepassingsgebied van de terugwerkende kracht die wordt verleend bij artikel 4, lid 2, van het Protocol.

Afgezien van het voorgaande mag, in een meer algemene zin, worden opgemerkt dat het verlenen van terugwerkende kracht aan verdragen af te raden valt om dezelfde redenen als het geval is voor de internrechtelijke wetgeving.⁹

ONDERZOEK VAN HET VOORONTWERP VAN WET

Artikel 3

9. In artikel 3 van het voorontwerp wordt in een retroactieve inwerkingtreding van de ontworpen goedkeuringswet voorzien met ingang van 15 april 2016. Op die wijze wordt aangesloten op het bepaalde in artikel 4, lid 2, van het Protocol, in welk verband kan worden gerefereerd aan de opmerking *sub* 8.

De griffier,

Greet VERBERCKMOES

De voorzitter,

Marnix VAN DAMME

ce qui concerne les dispositions relatives aux immunités⁸. Cette façon de procéder risque en effet de compromettre la sécurité juridique et plus particulièrement les droits des tiers concernés. Pour ces motifs, les immunités doivent être exclues du champ d'application de la rétroactivité conférée par l'article 4, paragraphe 2, du Protocole.

Indépendamment de l'observation précédente, il y a lieu d'observer, d'une manière plus générale, qu'il est déconseillé de conférer un effet rétroactif aux traités pour les mêmes motifs que ceux évoqués pour la législation interne⁹.

EXAMEN DE L'AVANT-PROJET DE LOI

Article 3

9. L'article 3 de l'avant-projet prévoit de faire entrer en vigueur la loi d'assentiment en projet avec effet rétroactif au 15 avril 2016. L'avant-projet se rapproche ainsi de la disposition énoncée à l'article 4, paragraphe 2, du Protocole, pour laquelle on se reportera à l'observation formulée au point 8.

Le greffier,

Greet VERBERCKMOES

Le président,

Marnix VAN DAMME

⁸ Vgl. onder meer met het reeds genoemde adv.RvS 54.747/VR van 27 januari 2014 en het eveneens al aangehaalde adv.RvS 59.383/VR van 23 juni 2016.

⁹ Zie in dat verband onder meer GwH 18 februari 2009, nr. 26/2009, B.13; GwH 17 januari 2013, nr. 3/2013, B.4; GwH 7 mei 2015, nr. 54/2015, B.12.

⁸ Comparez entre autres avec l'avis C.E. n° 54.747/VR précité du 27 janvier 2014 ainsi qu'avec l'avis C.E. 59.383/VR, également précité, du 23 juin 2016.

⁹ Voir notamment à cet égard C.C., 18 février 2009, n° 26/2009, B.13; C.C., 17 janvier 2013, n° 3/2013, B.4; C.C., 7 mai 2015, n° 54/2015, B.12.

WETSONTWERP

FILIP,

KONING DER BELGEN,

Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen,
ONZE GROET.

Op voordracht van de Minister van Buitenlandse Zaken en Europese Zaken, van de Minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken, van de Minister van Justitie, van de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid en van de Minister van Financiën,

HEBBEN WIJ BESLOTEN EN BESLUITEN WIJ:

De Minister van Buitenlandse Zaken en Europese Zaken, de Minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken, de Minister van Justitie, de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid en de Minister van Financiën zijn ermee belast het ontwerp van wet, waarvan de tekst hierna volgt, in Onze Naam bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers in te dienen:

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet.

Art. 2

Het Tweede Protocol tot wijziging en aanvulling van het Aanvullend Akkoord, gesloten te Straatsburg op 3 december 1974 tussen het Koninkrijk België en de Raad van Europa, bij het Algemeen Akkoord inzake de voorrechten en immuniteiten van de Raad van Europa, ondertekend te Parijs op 2 september 1949, gedaan te Brussel op 15 april 2016, zal volkomen gevolgd hebben.

PROJET DE LOI

PHILIPPE,

ROI DES BELGES,

À tous, présents et à venir,
SALUT.

Sur la proposition du Ministre des Affaires étrangères et européennes, du Ministre de la Sécurité et de l'Intérieur, du Ministre de la Justice, de la Ministre des Affaires sociales et de la Santé publique et du Ministre des Finances,

NOUS AVONS ARRÊTÉ ET ARRÊTONS:

Le Ministre des Affaires étrangères et européennes, le Ministre de la Sécurité et de l'Intérieur, le Ministre de la Justice, la Ministre des Affaires sociales et de la Santé publique et le Ministre des Finances sont chargés de présenter, en Notre Nom, à la Chambre des Représentants, le projet de loi dont la teneur suit:

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 74 de la Constitution.

Art. 2

Le Deuxième Protocole modifiant et complétant l'Accord, conclu à Strasbourg le 3 décembre 1974 entre le Royaume de Belgique et le Conseil de l'Europe, complémentaire à l'Accord général sur les privilèges et immunités du Conseil de l'Europe signé à Paris le 2 septembre 1949, fait à Bruxelles le 15 avril 2016, sortira son plein et entier effet.

Art. 3

Deze wet heeft uitwerking met ingang van 15 april 2016.

Gegeven te Brussel, 6 maart 2018

FILIP

VAN KONINGSWEGE :

*De minister van Buitenlandse Zaken
en Europese Zaken*

Didier REYNERS

De minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken,

Jan JAMBON

De minister van Justitie,

Koen GEENS

*De minister van Sociale Zaken
en Volksgezondheid,*

Maggie DE BLOCK

De minister van Financiën,

Johan VAN OVERTVELDT

Art. 3

La présente loi produit ses effets le 15 avril 2016.

Donné à Bruxelles, le 6 mars 2018

PHILIPPE

PAR LE ROI :

*Le ministre des Affaires étrangères
et européennes,*

Didier REYNERS

Le ministre de la Sécurité et de l'Intérieur,

Jan JAMBON

Le ministre de la Justice,

Koen GEENS

*La ministre des Affaires sociales
et de la Santé publique,*

Maggie DE BLOCK

Le ministre des Finances,

Johan VAN OVERTVELDT

TWEEDE PROTOCOL
TOT WIJZIGING EN AANVULLING
VAN HET AANVULLEND AKKOORD,
GESLOTEN TE STRAATSBURG OP 3 DECEMBER 1974
TUSSEN
HET KONINKRIJK BELGIË
EN
DE RAAD VAN EUROPA,
BIJ HET ALGEMEEN AKKOORD
INZAKE DE VOORRECHTEN EN IMMUNITEITEN VAN DE RAAD VAN EUROPA,
ONDERTEKEND TE PARIJS OP 2 SEPTEMBER 1949

**TWEEDE PROTOCOL
TOT WIJZIGING EN AANVULLING
VAN HET AANVULLEND AKKOORD,
GESLOTEN TE STRAATSBURG OP 3 DECEMBER 1974
TUSSEN
HET KONINKRIJK BELGIË
EN
DE RAAD VAN EUROPA,
BIJ HET ALGEMEEN AKKOORD
INZAKE DE VOORRECHTEN EN IMMUNITEITEN VAN DE RAAD VAN EUROPA,
ONDERTEKEND TE PARIJS OP 2 SEPTEMBER 1949**

HET KONINKRIJK BELGIË,
hierna genoemd “België”

vertegenwoordigd door:

- de federale Regering,
- de Vlaamse Regering,
- de Franse Gemeenschapsregering,
- de Waalse Regering,
- de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest,
- de Duitstalige Gemeenschapsregering,

EN

DE RAAD VAN EUROPA,

GEZIEN het Algemeen Akkoord inzake de voorrechten en immuniteiten van de Raad van Europa, ondertekend te Parijs op 2 september 1949, hierna genoemd “het Algemeen Akkoord”;

GEZIEN het Aanvullend Akkoord, gesloten te Straatsburg op 3 december 1974 tussen het Koninkrijk België en de Raad van Europa, bij het Algemeen Akkoord inzake de voorrechten en immuniteiten van de Raad van Europa, ondertekend te Parijs op 2 september 1949, hierna genoemd “het Aanvullend Akkoord”, zoals gewijzigd door het Protocol, ondertekend te Straatsburg op 9 december 1989, hierna genoemd “het Eerste Aanvullend Protocol”;

VERLANGEND het stelsel van voorrechten en immuniteiten nauwkeuriger te omschrijven en te vervolledigen, die vereist zijn voor het functioneren van het Verbindingsbureau van de Raad van Europa te Brussel, hierna genoemd “het Bureau”,

ZIJN OVEREENGEKOMEN ALS VOLGT:

Artikel 1

De tekst van artikel 3 van het Aanvullend Akkoord wordt vervangen door de volgende tekst:

1. “Het Hoofd van het Bureau en diens adjunct genieten dezelfde voorrechten, immuniteiten en faciliteiten als de diplomatieke personeelsleden van de diplomatieke missies. Hun wettige partner en inwonende minderjarige kinderen, beiden ten laste, genieten dezelfde voordelen als de echtgeno(o)t(e) en de minderjarige kinderen van de leden van het diplomatiek personeel.”
2. “Onverminderd de bepalingen van artikel 18 van het Algemeen Akkoord is het bepaalde in het eerste lid niet van toepassing op Belgische onderdanen.”
3. “Ingeval het Hoofd van het Bureau, of zijn adjunct, Belgisch onderdaan is, en middels het akkoord van de Belgische Minister van Buitenlandse Zaken, kan een diplomaat, die door een Lidstaat van de Raad van Europa ter beschikking van het Bureau werd gesteld, genieten van het bepaalde in het eerste lid van dit artikel. Zijn wettige partner en inwonende minderjarige kinderen, beiden ten laste, genieten dezelfde voordelen als de echtgeno(o)t(e) en de minderjarige kinderen van de leden van het diplomatiek personeel. Deze bepalingen kunnen in geen geval worden toegepast op andere personeelsleden van het Bureau.”

Artikel 2

1. Onverminderd de verplichtingen die voor België voortvloeien uit de verdragen betreffende de Europese Unie en de toepassing van de wetten en voorschriften, genieten de personeelsleden van de Raad van Europa, toegewezen aan het Bureau, behalve die als vermeld in artikel 1 van dit Protocol, het recht om tijdens een periode van twaalf maanden volgend op het tijdstip waarop zij voor de eerste maal hun functie hebben opgenomen, hun meubelen en hun persoonlijk voertuig vrij van douanerechten en belasting over de toegevoegde waarde in te voeren of aan te kopen.
2. De bevoegde Minister van Financiën legt de grenzen en toepassingsvoorwaarden van dit artikel vast.
3. België is niet verplicht aan zijn onderdanen of permanente verblijfshouders en aan de personeelsleden van het Bureau die werden aangeworven voor een periode van minder dan één jaar de voordelen opgenomen in de eerste paragraaf van dit artikel toe te kennen.

Artikel 3

1. Het Bureau stelt de Directie Protocol van de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken in kennis van de aankomst en het vertrek van zijn personeelsleden en doet mededeling van alle hierna nader omschreven gegevens over zijn personeelsleden:
 - a) naam en voornaam
 - b) geboorteplaats en –datum
 - c) geslacht
 - d) nationaliteit
 - e) hoofdverblijfplaats (gemeente, straat, nummer)
 - f) burgerlijke staat

- g) samenstelling van het gezin
 - h) het stelsel van sociale zekerheid gekozen door het personeelslid in toepassing van artikel 4 van het Aanvullend Akkoord.
2. Elke wijziging van de bovenstaande gegevens moet binnen twee weken ter kennis worden gebracht van de Directie Protocol van de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken.

Artikel 4

1. Elke Partij stelt de andere Partij ervan in kennis dat aan de voor de inwerkingtreding van dit Protocol vereiste interne grondwettelijke en wettelijke procedures is voldaan.
2. Het Protocol treedt in werking op de eerste dag van de tweede maand die volgt op de datum van de laatste kennisgeving, met terugwerking tot de datum van ondertekening.
3. Dit Protocol kan op verzoek van een Partij worden herzien.

TEN BLIJKE WAARVAN de respectievelijke Gevolmachtigden dit Protocol hebben ondertekend.

GEDAAN te Brussel, op 15 april 2016, in tweevoud, in de Nederlandse en Franse taal, zijnde de twee teksten gelijkelijk rechtsgeldig.

DEUXIEME PROTOCOLE
MODIFIANT ET COMPLETANT L'ACCORD,
CONCLU A STRASBOURG LE 3 DECEMBRE 1974
ENTRE
LE ROYAUME DE BELGIQUE
ET
LE CONSEIL DE L'EUROPE,
COMPLEMENTAIRE A L'ACCORD GENERAL
SUR LES PRIVILEGES ET IMMUNITES DU CONSEIL DE L'EUROPE
SIGNE A PARIS LE 2 SEPTEMBRE 1949

**DEUXIEME PROTOCOLE
MODIFIANT ET COMPLETANT L'ACCORD,
CONCLU A STRASBOURG LE 3 DECEMBRE 1974
ENTRE
LE ROYAUME DE BELGIQUE
ET
LE CONSEIL DE L'EUROPE,
COMPLEMENTAIRE A L'ACCORD GENERAL
SUR LES PRIVILEGES ET IMMUNITES DU CONSEIL DE L'EUROPE
SIGNE A PARIS LE 2 SEPTEMBRE 1949**

LE ROYAUME DE BELGIQUE,

ci-après dénommé « la Belgique »

représenté par :

- le Gouvernement fédéral,
- le Gouvernement de la Communauté française,
- le Gouvernement flamand,
- le Gouvernement wallon,
- Le Gouvernement de la Région Bruxelles-Capitale,
- le Gouvernement de la Communauté germanophone,

ET

LE CONSEIL DE L'EUROPE,

VU l'Accord général sur les privilèges et immunités du Conseil de l'Europe, signé à Paris le 2 septembre 1949, ci-après dénommé « l'Accord général » ;

VU l'Accord, conclu à Strasbourg le 3 décembre 1974 entre le Royaume de Belgique et le Conseil de l'Europe, complémentaire à l'Accord général sur les privilèges et immunités du Conseil de l'Europe signé à Paris le 2 septembre 1949, ci-après dénommé « l'Accord complémentaire », tel qu'amendé par le Protocole, signé à Strasbourg le 9 décembre 1987, ci-après dénommé « le 1er Protocole complémentaire » ;

DESIREUX de préciser et de compléter le régime des privilèges et immunités nécessaires à l'exercice des fonctions du Bureau de liaison du Conseil de l'Europe à Bruxelles, ci-après dénommé « le Bureau »,

SONT CONVENUS DE CE QUI SUIIT :

Article 1er

Le texte de l'article 3 de l'Accord complémentaire est remplacé par le texte suivant :

1. « Le Chef du Bureau et son adjoint bénéficient des immunités, privilèges et facilités reconnus aux membres du personnel diplomatique des missions diplomatiques. Leur partenaire légal et leurs enfants mineurs, à charge et vivant dans leur foyer, bénéficient des avantages reconnus au conjoint et aux enfants mineurs du personnel diplomatique. »
2. « Sans préjudice de l'article 18 de l'Accord général, les dispositions du paragraphe premier ne sont pas applicables aux ressortissants belges. »
3. « Dans l'hypothèse où le Chef du Bureau, ou son adjoint, est un ressortissant belge, et moyennant l'accord du Ministre des Affaires étrangères de la Belgique, un diplomate mis à disposition du Bureau par un Etat membre du Conseil de l'Europe pourra bénéficier des dispositions du paragraphe premier du présent article. Son partenaire légal et ses enfants mineurs, à charge et vivant dans son foyer, peuvent bénéficier des avantages reconnus au conjoint et aux enfants mineurs du personnel diplomatique. Ces dispositions ne sauraient en aucune manière trouver application pour d'autres membres du personnel du Bureau. »

Article 2

1. Sans préjudice des obligations qui découlent pour la Belgique des dispositions des traités concernant l'Union européenne et de l'application des dispositions légales et réglementaires, les membres du personnel du Conseil de l'Europe affectés au Bureau, hormis ceux mentionnés à l'article 1er de ce Protocole, jouissent du droit, pendant la période de douze mois suivant leur première prise de fonctions en Belgique, d'importer ou d'acquérir, en exemption des droits à l'importation et de la taxe sur la valeur ajoutée, les meubles meublants et un véhicule automobile destinés à leur usage personnel.
2. Le Ministre des Finances compétent fixe les limites et les conditions d'application du présent article.
3. La Belgique n'est pas tenue d'accorder à ses propres ressortissants ou résidents permanents et aux membres du personnel du Bureau engagés pour une durée de moins d'un an, les avantages visés au 1er paragraphe du présent article.

Article 3

1. Le Bureau notifie l'arrivée et le départ des membres de son personnel à la Direction du Protocole du Service public fédéral Affaires étrangères et notifie également les renseignements spécifiés ci-après au sujet de tous les membres de son personnel:
 - a) nom et prénom
 - b) lieu et date de naissance
 - c) sexe
 - d) nationalité
 - e) résidence principale (commune, rue, numéro)

- f) état civil
 - g) composition du ménage
 - h) le régime de protection sociale choisi par le membre du personnel en application de l'article 4 de l'Accord complémentaire.
2. Tout changement des données spécifiées ci-avant doit être signalé dans les deux semaines à la Direction du Protocole du Service public fédéral Affaires étrangères.

Article 4

1. Chacune des Parties notifie à l'autre l'accomplissement des procédures constitutionnelles et légales internes requises pour la mise en vigueur du présent Protocole.
2. Le Protocole entrera en vigueur le premier jour du deuxième mois qui suit la date d'échange de la dernière notification, avec effet à la date de la signature.
3. Le présent Protocole peut faire l'objet de révision à la demande d'une des Parties.

EN FOI DE QUOI, les Plénipotentiaires respectifs ont signé le présent Protocole.

FAIT à Bruxelles, le 15 avril 2016, en deux exemplaires, en langues française et néerlandaise, les deux textes faisant également foi.